

Nr 10.

Av herr **Johansson** i Stockholm m. fl., om uppsägning av det s. k. *Marshallavtalet mellan Sverige och Amerikas förenta stater.*

Den överenskommelse om ekonomiskt samarbete mellan Sverige och USA (Marshallavtalet), som ingicks 1948, är både tragisk och ett unikt inslag i vårt lands politiska och ekonomiska liv. Överenskommelsens innehåll kan karakteriseras så, att alla rättigheter tillkomma den amerikanska regeringen, medan alla skyldigheter åvila Sverige och svenska regeringen. Överenskommelsen har intet gemensamt med avtal som ingås mellan två eller flera likaberättigade parter. Det framgår tydligast av artikel 1, moment 1, enligt vilket det »bistånd» som USA:s regering utfäst sig att lämna skall ske enligt amerikansk lag. Härvid bör observeras, att det icke är fråga om lagbestämmelser, som framgå som resultat av förhandlingar mellan de båda ländernas regeringar som likvärdiga parter. Detta sakförhållande har redan fått konsekvenser, som ej blott förorsakat Sverige ekonomiskt ohägn utan därtill måste betecknas som förödmjukande för Sverige som suverän stat.

Som exempel kan nämnas den s. k. 50/50-regeln om skeppning av Marshallvaror till Europa. Här är fråga om en av amerikanska kongressen antagen lag, som Sverige måste rätta sig efter. Nyligen fastställdes, att Sverige »överträtt» lagen i fråga, som stipulerar att hälften av Marshallvarorna skola skeppas på amerikanska kölar, med 2 100 ton, för vilket böter måste erläggas i dollars. Det måste betecknas som ett långtgående ingrepp i vår nationella suveränitet, när Sverige tvingas att erlägga böter till främmande makt — i den främmande maktens valuta — för »brott» mot av den främmande maktens parlament beslutad lag, om vars utformning Sverige därtill ej konsulterats och icke haft möjligheter att utöva något inflytande.

Till överenskommelsens ekonomiska skadeverkningar hör devalveringen av kronan, som skedde i överensstämmelse med åtagandet att »stabilisera valutan» resp. att »fastställa eller vidmakthålla välavvägda växelkurser» (artikel 2, moment c). Den vikt, som från amerikanskt håll tillmättes devalveringen av kronan, liksom av övriga Marshalländers valutor, framgår av att USA:s finansminister Snyder under första halvåret 1949 offentligt framförde upprepade krav härom samt därefter företog en rundresa till de länder, som kravet närmast berörde, däribland Sverige. Som känt ha de förluster på devalveringen, som vållats Sverige i form av importprisstegringar, beräknats till 600 à 700 milj. kronor. Dessutom tillkommer som ytterligare en konsekvens av den devalvering, som genom Marshallavtalet

påtvingades Sverige, att återbetalningsplikten på de s. k. Marshallånen från 1948/49 automatiskt ökat från 77,7 milj. kronor till 111,8 milj. kronor.

Erinras bör vidare om tillämpningen av överenskommelsens artikel 5, som medfört, att viseringstvånget för inresa till Sverige upphävts för amerikanska medborgare utan att några som helst motsvarande lättnader beviljats svenska medborgare för inresa till USA. Tvärtom har under senare tid ett ökat antal övergrepp respektive trakasserier förekommit från amerikanska myndigheters sida mot svenska medborgare. Enbart vad som inträffat i detta hänseende kunde i och för sig vara tillräckligt för att motivera en uppsägning av överenskommelsen i syfte att tillförsäkra svenska medborgare, som besöka USA eller vistas där, samma mått av trygghet och rörelsefrihet, som amerikanska medborgare åtnjuta i Sverige.

Överenskommelsen har ej, som på sina håll antogs, varit ägnad att skapa balans i Sveriges utrikeshandel med USA och härigenom utjämna det s. k. dollargapet. Strävandena från svensk sida att åstadkomma sådan balans genom viss nedskärning av importen från USA ha omintetgjorts genom den kraftiga nedskärning av exporten från Sverige, som samtidigt företagits från amerikanskt håll. Mot en minskning av Sveriges import från USA under perioden januari—september från 588,3 milj. kronor 1948 till 303 milj. kronor 1949 svarar en minskning av USA:s import från Sverige från 250,4 milj. kronor 1948 till 139,4 milj. kronor 1949. Från amerikansk sida synes inte föreligga intresse att åvägabringa balans i utrikeshandeln med Sverige. Tvärtom synes USA ha intresse av att vidmakthålla ett »dollargap» av sådan omfattning, att Marshallavtalets villkor för »bistånd» fortsättningsvis skall kunna utnyttjas för påtryckningar och ovidkommande inblandningar i svenska ekonomiska angelägenheter.

Redan av ovan sagda torde framgå, att fortsatt upprätthållande av överenskommelsen med USA innebär, att viktiga delar av vår nationella suveränitet uppges. Det framstår därför som ett livsviktigt intresse för Sverige att lösgöra sig från denna ekonomiskt skadliga och nationellt förödmjukande överenskommelse.

Vi hemställa därför,

att riksdagen beslutar att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Sverige i enlighet med artikel 1 mom. 2 uppsäger överenskommelsen av den 30 juni 1948 angående ekonomiskt samarbete mellan Sverige och Amerikas förenta stater.

Stockholm i januari 1950.

Gustav Johansson.

Fritjof Lager.

H. Hagberg.

Gunnar Dahlgren.

Helmer Holmberg.